

Ordine și anarhie

Mina Neuwirth

1911

Deoarece se vorbește atât de mult despre anarhie și anarhism, punându-li-se pe seamă o sumă de enormități și legende, care n-au nicio legătură de aproape sau de departe cu astea, ci sunt mai totdeauna opuse, prezentăm celor doritori să se lămurească în această direcție, o scurtă expunere a anarhismului. Prin această expunere nu vom căuta să luăm apărarea anarhismului, din simplul cuvânt că anarhismul nu are nevoie de apărare. Expunerea lui e cea mai călduroasă pledoarie ce se poate rosti întru apărarea-i. Ne vom strădui așadar, să stabilim ceea ce este și ceea ce nu este anarhismul, pentru a aduce o geană de lumină celor dornici să-și limpezească chestiunea asta.

Prin însuși numele său, *Anarhia*, doctrina socialiștilor-anarhiști, ne rezumă și lămurește tendința: lipsa de ierarhie, de autoritate. Prin urmare, cuprinsul acestei doctrine ne va arăta relele care au decurs din autoritate, ne va învăța mijloacele prin care ne putem mântui de aceasta și ne va dovedi puțința organizării unui mijloc social lipsit de orice constrângere, în care fericirea insului va ajunge o realitate.

Anarhismul privește lumea și omul, ca și raporturile acestuia cu semenii în chip aparte, adică are o concepție filosofică și economică a sa proprie, cu totul deosebită de cele existente până la el. Având o concepție filosofică și economică nouă, el aduce cu sine și o morală nouă.

Vom cerceta și ne vom da seama dacă filosofia lui a știut să pătrundă adâncurile tainice ale firii omenеști, descoperindu-i legile de dezvoltare, dacă concepția-i economică a găsit cheia rețelor sociale și dacă morala lui e în stare să împace antagonismele, întemeind cetatea ordinii și fericirii universale, în care omenirea să se dezvolte în chip normal, potrivit legii progresului.

În concepția filosofică anarhistă rolul precumpănitor îl joacă *unitatea*. În loc de a face un centru din marile conglomerate cerești, în jurul cărui centru să se învârtască viața planetelor, ea dă rolul ce se cuvinte unității, moleculei, atomului care alcătuiește chiar viața acestor conglomerate, care n-ar exista altfel. Acest mod de a vedea, care privește generalitatea prin individualitate, concepția filosofică anarhistă îl aplică și omului, punând fericirea și valorificarea dreptului acestuia, ca unitate reală, mai presus de bunăstarea vreunui supra-organism, care și-ar asigura privilegiul cu prețul stânjenirii acestor drepturi. Și tot prin această prismă, concepția filosofică anarhistă privește și raporturile sociale, cercetând dacă acestea au sau nu în vedere respectul drepturilor unității.

După concepția anarhistă, omul normal e alcătuit din două elemente, de care sociologia trebuie să țină seama: din om și din individ. „Dedesubtul *individului* se află *omul* și acest *om* susține pe toți *individii*.” (D. Saurin)

Având aceeași obârșie animală, suferind influența acelorași condiții naturale de viață, oamenii au un fond comun, același în toți, care constituie *umanitatea*. Umanitatea e trăsătura comună, care unește pe toți indivizii. Cu sau fără voia noastră, avem caracteristici fizice și morale comune, moștenite din părinți. Ne stăpânesc aceleași trebuințe, ne frământă aceleași simțiri. Manifestarea lor a putut fi schimbată prin educație, poate să varieze de la ins la ins, fondul e însă mereu același. Sub masca fiecărui individ se ascunde veșnicul *om*, cu patimile și dorurile sale.

Însă dacă *umanitatea* e trăsătura care unește pe oameni, *personalitatea* e aceea care-i diferențiază. Condițiile comune, naturale, în care au trăit oamenii, le-au întipărit pecetea de naștere a înruderii lor, pe când condițiile speciale, artificiale, în care fiecare ins s-a dezvoltat, și-au întipărit, la rândul lor, pecetea lor deosebitoare. Același om e ca fiecare dintre noi, dar împreună cu ceva care face ca eu să semăn cu tine, ca tu să nu semeni cu el. Acest *ceva* e personalitatea. Aceasta diferențiază omul de om, creând individul. Omul ni-i dăruit de umanitate, adică de condițiile asemănătoare în care cu toții am trăit: individul nostru e format de condițiile deosebite în care am trăit fiecare în parte, în care ne-am dezvoltat. Aceste două părți, care alcătuiesc eul, sunt deopotrivă de vrednice de respect. A renunța la personalitatea ta e a trăi pe jumătate, e a trăi o viață searbădă, ștersă.

Societatea actuală nu-i deloc întemeiată pe logică. Ea privește numai rezultatele și neglijează cu totul drepturile unității. Stăpânind în virtutea forței brutale, ea nimicește orice independență. În societatea actuală, omul trăiește din exploatarea semenului său. Slăbiciunea unuia constituie toată puterea celuilalt.

Această societate e organizată pe temeiul egoismului, dar a unui egoism inconștient și feroce, care a văzut în egoismul vecinului o piedică de neînfrânt și a făcut greșeala începătornică, obârșie a tuturor greșelilor, de a stăpâni, de teamă de a nu fi stăpânit, de a călca pe cadavre, pentru a ajunge cel dintâi, de frică de a nu fi depășit, întrecut, strivit.

Societatea în care trăim presupune pe individ rău și hrăpitor. Ea a făurit codul și legile civile, pentru a se garanta împotriva relexor sale instincte, pentru a se apăra, într-un cuvânt, împotriva omului. Viciul ce prezidează la organizarea societății face din tot omul dușmanul seamănelui său, pe care îl socoate în stare de orice silnicie. Societatea actuală e societatea învrăjbirii obștești... *Și de această mentalitate sunt influențați o seamă de socialiști care, fie din neștiință, fie din lenea de a căuta originea unor anumite fenomene sociale cu răsfrângere psihologică, se ceartă între ei, în loc să caute a doborî vrășmașul comun...* Societatea nu mai corespunde menirii ei. Ea e cu totul antisocială, garantând uzurparea și stăpânirea unora asupra altora. Temându-se de om, ea s-a prefăcut într-o fortăreață din care să se apere. Și această fortăreață a devenit o închisoare, care împiedică orice manifestare liberă, nimicind spontaneitatea și inițiativa.

La început omul a avut pricini de teamă și societatea autoritară a fost expresia unei epoci de luptă, de violență, de silnicie. Oamenii au primit-o, căci în haosul antagonismelor născute din neputința satisfacerii celei mai neapărate trebuinți, autoritatea ei slujea să oprească silniciile, să oprească dușmăniile care ar fi avut loc. Societatea autoritară slujea ca apărătoare a celui slab, împotriva celui puternic, micșorând astfel urmările luptei pentru existență. Omul a primit guvernarea, de teamă să nu aibă a o îndura, și-a ales un șef, ca să nu sufere un stăpân, a devenit supus, de teamă să nu ajungă sclav... (D. Saurin)

Așa a luat ființă societatea autoritară, a cărei cea mai desăvârșită expresie e Statul modern, cu toate ierarhiile sale, în vremurile acelea de barbarie și violență. Însă pe atunci societatea nu era un scop ci un mijloc. Individul era centrul tuturor preocupărilor. Societatea era numai un mijloc mai lesnicios de luptă, care micșora opintirile prea anevoioase ale individului. Era o unealtă pe care individul o mânua după voia lui și care slujea să-i asigure fericirea.

Această stare trebuincioasă atunci a adus foloase însemnate și a mijlocit progresul omenirii. Acum însă, rolurile s-au schimbat. Pe altarul societății ajunsă din obiect, subiect, din mijloc, scop, individul, singura realitate simțită, e jertfit. Interesele unității sunt nesocotite, trădate. Cu toate că timpurile de barbarie au trecut, societatea ajunsă stăpână, atotputernică, păstrează autoritatea-i primitivă, îngreunând mersul progresului, în dauna unității, a individului. Prezentul suferă de pe urma Trecutului. El e oprit în mersu-i de strigoii vremurilor trecute, care viețuiește prin prejudecată și rutină.

În fața acestui fenomen de stagnare silită, împotriva firii, anarhismul neagă autoritatea omului asupra omului și afirmă deplina suveranitate a insului. El constată că autoritatea nu mai corespunde unei necesități. Dacă individului i s-ar lăsa libertatea, el s-ar putea apăra singur, mai bine de cum e apărat acum. Și apoi, chiar dacă la început oarecare deosebiri fizice au putut da naștere luptei între oameni, potrivit legilor lămurite de Darwin, azi, cum nu mai trăim sub imperiul absolut al acestor legi, lupta aceea nu mai e de temut. Organizarea de apărare a societății și-a pierdut rostul. Dăinuind înainte, ea păstrează în chip artificial, și-n dauna civilizației, o stare primitivă, barbară. Defensiva societății e deșănțată, căci azi există un capital intelectual care e din ce în ce mai apropiabil tuturor oamenilor, care tinde să ajungă un patrimoniu obștesc. Acest capital pune la îndemână fiecăruia mijloacele trebuitoare, care pun pe picior de egalitate pe cel mai slab față de cel mai puternic. Mijloacele despre care vorbim sunt: uneltele tehnice, mașinile, pe care poate să le mânuiască oricine. Așa de pildă o pușcă e o armă pe care oricine o poate mânui și două puști sunt deopotrivă în stare să se măsoare... (D. Saurin)

Anarhismul însă nu țintește deloc să organizeze omenirea pe temeiul luptei fratricide, ci tocmai s-o facă a înceta asemenea luptă, nimicind pricinile care ar putea s-o prilejuiască. Conștient de cele două elemente care alcătuiesc răul nostru, anarhismul privește ca o violare a personalității omenesti orice constrângere, orice impunere silită. Autoritatea încalcă personalitatea omenească, impunându-i un anume fel de manifestare. Autoritatea se exprimă prin lege. Iată de ce anarhismul cere desființarea legilor. Aici o lămurire e necesară. Individul nu e liber în înțelesul absolut al cuvântului. Am greși dacă

am crede una ca asta. El e supus unor legi, de la care nu se poate abate, care îi constituie chiar ființa. Aceste legi, care determină necesitățile și puțința insului, stăpânesc întreaga omenire. Ele delimitează puțința pe care nici insul cel mai slobod n-o poate depăși. Aceste legi fiind comune tuturor inșilor, stabilesc legătura egalității lor.

Aceste legi, cărora individul se supune de bunăvoie, firește, nu-s autoritare, nici constrângătoare. Individul nu are să se plângă de ele, căci ele nu-i stingheresc deloc libertatea manifestării. Ele îi largesc, îi exteriorizează personalitatea, pentru că purcegând din el caută a se răsfărânge în afară, contrar legilor făurite de oameni, care vin din afară pentru a impune un anumit chip de manifestare energiei interne înmagazinate în individ, care tinde a se exterioriza. Prin urmare, legea omenească, cea artificială, devine jignitoare sau de prisos. Căci ori legea pe care vrei s-o sancționezi e naturală, e în mine, și atunci n-are nevoie de codificare, căci necesitatea mă va sili s-o ascult, măcar că nu-i scrisă nicăieri, ori e un capriciu al legiuitorului, de obârșie individuală, și atunci mă împotrivesc, lupt împotriva ei, căci îmi încalcă personalitatea. Legea e dăunătoare chiar autorului ei, căci tinde să-i vecinicească, așa zicând, partea trecătoare, parte ce mâine se poate schimba. Legea într-adevăr e mobilă și se poate schimba. Dar nu e întotdeauna același legiuitor chemat s-o schimbe, având să fie stingherit chiar acesta în manifestărilor viitoare.

Dacă legea, consacrand voința unei categorii de indivizi, devine dăunătoare altei categorii, se naște întrebarea: cum de mai este îngăduită și azi? Răspunsu-i simplu. Toate legiurile n-au în gând altă țintă decât conservarea actualei organizări sociale. Și această conservare se întâmplă din pricina că unii, clasă stăpânitoare, sunt interesați la păstrarea ei, pentru că ocrotește proprietatea individuală. Păstrarea acestui fel de proprietate, iată ce urmăresc toate legile. Această proprietate, care dă unora puțința de a trăi din munca doborâtoare a altora, e socotită ca nestrămutată. Proprietatea e sacrosanctă. Cu toate astea, ea nu a fost coborâtă cu hârșobul din cer, pentru a ferici pe aleșii lui Dumnezeu, sarea pământului. Ea s-a stabilit prin dreptul primului ocupant, prin puterea celui mai tare, prin uzurpare.

Dacă proprietatea s-ar apuca să-și discute obârșia, ar fi pierdută. Sacrosancta ei nestrămutare s-ar duce pe apa Sâmbetei. La temelia proprietății e mai ales uzurparea. Eu sunt proprietar și stăpânesc tot: tu n-ai nimic. Dar noi suntem deopotrivă egali ca fire: ce-am făcut eu, puteai face și tu. Prin urmare, dacă n-ai, a ta e vina... Dar tocmai argumentul acesta care pare atotputernic, tocmai el năruie proprietatea, pe care vrea s-o întărească sau s-o susțină. Căci logica răspunde: într-adevăr, dacă făceam opintirile pe care le-ai făcut tu, aveam același avut. Dar eu mă simt în stare să fac opintiri și mai strașnice decât tine doar că n-am încotro le îndrepta, căci tu ai acaparat tot. Constat însă că în raporturile noastre de putere n-a intervenit nicio schimbare, care să nu-mi îngăduie a dori ceea ce ai tu. Tu ai smuls, să zicem, ceea ce ai, naturii, iar eu sunt îndemnat să iau de la tine. Lucrul e și mai lesnicios pentru mine de cum a fost pentru tine.

Astfel, proprietatea ce pare atât de puternic stabilită e încă destul de șubredă. Cu toate legile și îngrădirile care o apără, ea e tot de la bunul plac al celui mai tare. Proprietarul are destulă grijă și trudă ca să apere o proprietate ce-i depășește puterea, împotriva celor lipsiți, ori împotriva celor mai în măsură s-o chivernisească. Cu toate mijloacele constrângătoare, cu toată paza, nimeni nu-i sigur că peste noapte nu va fi silit să-și lase avutul și chiar viața în mâna celui dintâi îndrăzneț și puternic, care i-ar ieși înainte pe neașteptate sau ar răsări pe negândite în casă la el.

Așadar, proprietatea e însoțită de teamă și nesiguranță pentru stăpânitorul ei, de lipsă și istovire pentru cel lipsit de ea. Aceasta nu asigură fericirea nimănui. Cu toate astea, există o proprietate care-i admisă de anarhism, întrucât nu stingherește activitatea vecinului. De pildă: cineva a lucrat pământul, a semănat grâu, a dobândit recolta și se folosește de ea. Cât timp e singur, nu-i nicio teamă. Dar se întâmplă să fie și alții pe alături. Dacă îți însușești numai roadele muncii tale, nimic de zis împotriva-ți. Dacă îți aproprii însăși câmpul, acest mijloc de producție, atunci tu depășești trebuințele eului tău, îngreădești pe ale eului meu și atunci izbucnește un conflict între noi.

Pentru ca asemenea neajuns să dispară, pentru ca între oameni să domnească liniștea, siguranța, anarhismul cere desființarea proprietății individuale asupra mijloacelor de producție, ca toți să aibă proprietate, dar nimeni să nu fie stăpânitor absolut, adică proprietatea să fie a tuturor și-a nimănui.

Pentru a pune capăt relor despre care vorbim, pentru a scoate omenirea din fâgașul nepriincios în care s-a înfundat și a o îndruma din nou pe căile largi ale vieții naturale, anarhismul tinde să înființeze un mediu social lipsit de orice constrângere, care să asigure fiecărui individ suma de fericire potrivită evoluției progresive a omenirii. Acest mediu de libertate deplină nu se va realiza decât prin desființarea proprietății individuale și a Statului centralist. O dată Statul centralist desființat, anarhiștii îl vor înlocui prin federația comunelor. Iar societatea actuală pe care o primim în chip silit, anarhiștii o vor înlocui prin *asociația voluntară*, în care individul va fi liber să intre sau nu, după voia lui, fără nicio constrângere din afară. În aceste comune autonome, munca se va face în chip firesc, cerându-se de la fiecare cât poate da, și producția se va repartiza tot potrivit cu legile naturii, dându-se fiecăruia cât poate consuma, cu restricțiile pe care le vor impune resursele productivității... Ce feluritele ramuri ale producției se vor însărcina *Asociațiile negative*, adică asociațiile voluntare, care echivalează cu ceea ce Stirner numește „Uniunea egoiștilor”.

Numele lui Stirner ne silește să ne abatem puțin de la chestiunea de care ne ocupăm. Până acum, unii dintre cei mai de seamă adversari ai anarhismului îi aduceau învinuirea că idealul său e așa de... înalt, încât nu se poate îndeplini. Că omul e rău din fire și că nu va voi să lucreze în societatea comunistă, care îi va asigura satisfacerea trebuințelor. Cum câteva încercări de viață comunistă, făcute chiar în zilele noastre, cu oamenii de azi și cu toate lipsurile și neajunsurile societății noastre, au dat rezultate ce au depășit toate așteptările, năruind afirmarea răutății și lenei înnăscute în om, adversarii au schimbat frontul și tactica. Făcându-se un cal de bătaie din Stirner și din însemnata-i lucrare *Unicul și proprietatea sa*, lucrare care a făcut epocă prin critica neîntrecută ce face societății, anarhismul e învinuit de conservatorism, de autoritarism, de reacționarism și așa mai departe.

Mai întâi, în asociația negativă va domni respectul voinței omenești. Voința e manifestarea individualității. Fără voința adusă de individualitate, lumea ar fi monotonă, anostă. Anarhismul, căutând să organizeze societatea în așa fel, ca această voință să nu mai sufere de nicio constrângere, nu va da naștere unei societăți de dezordine, cum se afirmă cu atâta ușurință și neștiință, ci dimpotrivă, căci toate aceste voințe purced dintr-o ființă identică în fondul său: *omul*.

Unii socotesc că lipsa de autoritate și desfășurarea neîngrădită a individualității insului va prilejui lupte de supremație, fiecare căutând să-și dezvolte cât mai mult personalitatea lui, și-n dauna tuturor. Această părere greșită se află în capul multora, care n-au înțeles cum se cuvine luptele insului. Mai întâi, legea care stăpânește omul e Rațiunea. Anarhismul se întemeiază pe rațiune și anarhiștii nu sunt deloc certați cu logica, am putea chiar spune că dimpotrivă. Un anarhist, un egoist model Stirner, ar trebui să nu fie în posesia facultăților sale mintale, dacă nu și-ar face următoarea socoteală. Vecinul meu, e semenul meu. El e un egoist ca și mine. Deci, mi se poate împotrivi. Putința lui nu-i inferioară puținței mele, mijloacele lui sunt aceleași. Ceea ce aș dobândi asupra lui, vecinul meu poate dobândi la rândul-i asupra mea. Și atunci? Pe dată i-ar veni în minte socoteala celor două puști, foarte asemănătoare, care se pot așa de bine măsura. Drepturile noastre se echivalează, puterile noastre, fiind egale, se nimicesc, eul meu nu se vede folosit cu nimic din atacarea vecinului și stă foarte liniștit. Egoistul inteligent ajunge la respectul semenilor săi. Pacea stabilită prin echilibrul forțelor egale. Și tocmai acolo a vrut Stirner să ajungă prin faimoasa lui luptă, a fiecăruia împotriva tuturor. Făcând din fiecare ins o putere vajnică, de temut și deci, de respectat, el știa că se va crea un echilibru și că pacea va fi asigurată. De aceea chiar poate vorbi de o asociație, care altfel nu s-ar fi putut închea și n-ar fi avut niciun rost să fie descrisă în cartea lui.

Văzând toate foloasele ce pot izvorî din respectarea egoismului vecin, în care nu mai vede nicio primejdie, egoismul meu calculează toate aceste foloase, le simte și le prețuiește valoarea și caută a le conserva, a le întreține. Egoismul meu menajează egoismul, interesul vecin, în propriul său interes. Din priceperea egoismului decurge altruismul, care nu-i alta decât egoismul bine înțeles, egoismul rațional.

Așadar, *morala anarhistă*, sau *Rațiunea*, nu-mi îngăduie lupta cu semenii mei. Ea asigură, pe tăcute fiecărui, ca o rezultată a puterilor noastre, liniștita bucurare de o proprietate firească naturală. Dacă egoismul tău țintește însă a avea un prisos, care depășește trebuințele tale, eu pot ataca acel prisos, care depășește trebuințele tale, căci el face din tine un ins care-mi poate încălca drepturile. Tu încetezi a fi atunci egalul, semenul meu și *rațiunea*, morala căreia de bunăvoie eu mă supun, îmi dă libertatea a mă împotrivi, a te ataca. Proprietatea ta va fi limitată și o vei putea singur apăra, căci nu va întrece puterea, puțința ta de a o supraveghea. Nu vei fi un nabab, care să aibă atâtea moșii, ce nu pot fi cuprinse măcar cu ochiul, necum să le mai aperi cu mâna tu singur. Firește o astfel de proprietate nu va fi respectabilă în unirea, în asociația egoiștilor, căci ea presupune să pui pe alții să ți-o apere, tu nefiind în stare a o face. Odată ce asemenea lucru ar fi cu puțință, echilibrul forțelor s-ar zdruncina, căci personalitatea vecinului ar fi încălcată, prin subordonarea voinței lor la voința ta.

Dar asta nu se va putea întâmpla în Anarhie, căci omul se îndreaptă spre indentificarea mijloacelor. Această indentificare săvârșită, ordinea va izvorî de la sine prin neutralizarea puterilor.

Cât se atinge de afirmarea că alcătuirea anarhistă, sau comunistă, va da naștere trândăviei, asigurând omului, rău din fire, mijloacele de existență, ea e nefondată. Omul nu-i nici bun, nici rău din fire. El ajunge într-un fel sau altul, după cum e determinat de împrejurimi. Luați un copil și creșteți-l normal, educați-l cum se cuvinte și, dacă nu va fi un model de virtute, cel puțin nu va fi un stricat, decât în împrejurări cu totul deosebite. Dar dacă veți lua acest copil și-l veți târi într-o tavernă de păcătoși, cine va cuteza să susțină că va ieși dintr-însul un om cinstit? Rămâne dar hotărât, că împrejurările, mai mult decât orice, sunt factorul hotărâtor al bunelor sau relelor apucături ale omului. Noi presupunem că în împrejurări normale, în condiții bune, omul va fi normal și bun.

Afară de asta, *insul* e o putere, el e silit să asculte de legile ce stăpânesc puterea. Legea puterii, fiind acțiunea, *insul* e silit să lucreze chiar pentru satisfacerea trebuințelor sale, neapărate, de a se manifesta ca putere.

Ni s-ar putea împotrivi că pentru descărcarea energiei ar putea să slujească gimnastica sau alte sporturi. Dar nu se pune oare întrebarea: ce calcule deșănțate ar putea hotărî pe cineva să-și cheltuiască energia fără folos, în loc să o plaseze într-o muncă utilă, care ar avea urmări folositoare chiar pentru sine, fie îmbelșugându-i traiul, fie îndestulându-i simțurile sau spiritul? Și chiar de s-ar afla vreun specimen curios, care n-ar voi să ia utilitatea de bază, el va fi pus în stăpânirea uneltelor necesare și va fi lăsat să lucreze pe socoteala sa și să se întrețină din munca-i. Și lucrurile se vor împăca, fără să fie nevoie de vreo autoritate supremă.

Firește însă, că toată lumea își va da seama că munca laolaltă e mai productivă, cu toate că cheltuiala de energie e în aceeași câtime ca și în munca izolată, a parte. Așa, o sută de oameni, care lucrează în comun, produc în același număr de ceasuri o câtime de lucruri mai mare decât dacă ar lucra fiecare aparte, ori în grupuri mai mici. Și nimeni nu va voi să renunțe la plusul de produse rezultat din munca laolaltă, plus care aduce o îndestulare mai mare.

Vedem dar, că anarhismul nu-i nici autoritar, nici conservator, că realizarea lui nu va da naștere nici unei dezordini, ci va îndruma omenirea pe calea dezvoltării sale firești, întemeind pentru întâia oară ordinea, prin anarhie.

Cât se atinge de mijloacele de întrebuițare pentru a ajunge la țintă, astea vor varia după împrejurări. În primul rând e luminarea științifică, năruirea prejudecăților, într-un cuvânt, revoluția mentală. Și pe măsură ce această revoluție spirituală va începe să-și dea roadele, se va purcede la revoluția socială. Când vorbim de revoluție, nu înțelegem căsăpirea burgheziei, neapărat. Felul revoluției sociale atârână de atitudinea ce vor avea față de dânsa burghezii. Această revoluție va fi pașnică dacă nu va întâmpina o împotrivire înverșunată; poate că sângeroasă, dacă burghezii se vor îndărătnici să nu asculte de glasul rațiunii. Sau poate că va fi rezultatul unei greve generale, care va sili burghezia să intre în cooperare cu muncitorimea, pentru ca să nu moară de foame... De altfel, nimeni nu poate face profeții sigure asupra viitorului.

Firește că până la revoluție se va duce lupta în mic, și-n lupta asta fiecare se va purta potrivit firii sale, uzând de mijloacele pe care le sokoate mai bune. Se aduce ca o acuzare anarhismului, faptul că se folosește de violență. Dar ce partid nu s-a folosit oare de violență? Întrebuințarea violenței e o chestiune de tactică și nimeni nu va uza de ea, când prin asta ar servi reacțiunea. În zilele noastre vedem că tocmai partidele legaliste și pașnice, împinse de împrejurări, se slujesc de violențe, pe când anarhiștii n-au momentan nevoie de ea. Anarhiștii sunt destul de cumiști, ca să nu facă jocul reacțiunii, acuma când reacțiunea singură organizează comploturi și simulează atentate pentru a fărăi legi scelerate și a lovi în pionierii ideilor înaintate.

La urma urmei, violența e o reacție curat fizică. Ești lovit și întorci lovitura. Așa se explică violențele de la Colonia, Moabit și Maiența, la care s-au dedat *pașnicii* membri ai liniștitelor organizații muncitorești germane. Așa se explică acea schiță a revoluției viitoare, un fel de revoluție în miniatură, pe care ne-au arătat-o cei 40.000 de greviști din orașelul Tonypandy. Și când ne gândim că acești greviști erau recii și calmii fii ai Albionului, care făceau parte din cele mai liniștite organizații din lume, din *trades unions*-urile englezești. Mai putem oare ataca pe anarhiști pe temeiul violenței?

Apoi cine nu știe că rușii, atâta vreme cât nu le era îngăduită libertatea tiparului și a gândirii, se slujeau de atentate numai ca să aibă prilejul de a-și face cunoscute ideile, cu prilejul apărării la tribunal. Cine nu știe că acele apărări erau propagarea socialismului, și cine ar cuteza să arunce piatra acelor sublimi martiri, pentru că se foloseau de asemenea mijloace ca să-și îndeplinească nobilul scop? Astăzi, când oarecare libertăți li-s îngăduite, vedem că numărul atentatelor din Rusia s-a redus simțitor, după cum s-a redus și în celelalte țări, care erau pline într-o vreme de atentate. Pricina răririi acestor atentate e domolirea asupririlor și înlăturarea îngrădirilor care sugrumau partidele înaintate, revoluționare. Odată ce poți să-ți faci cunoscută părerea, odată ce poți chema la judecata opiniei publice pe autorii diferitelor ticăloșii și-i poți veșteji prin presă și întruniri publice, determinând curente care să facă să înceteze ticăloșia, nu ai nevoie să recurgi la violență. Iată de ce anarhiștii și-au potolit zelul cu tot temperamentul lor înfocat și foarte lesne de înflăcărat.

Vedem că violența nu-i un mijloc curat anarhist și că anarhismul nu poate fi atacat pe asemenea bază.

Firește că anarhismul adminte, de asemenea, orice mijloc de îmbunătățire momentană a condițiilor vieții, cu singura condiție ca această așa-numită îmbunătățire să nu ne abată de la scopul final și să nu încalce drepturile personalității, subordonând voința acestei personalități unei autorități oarecare. Anarhiștii calificați, adică în măsură să o facă, pot să intre firește și-n syndicate, dacă socot că cu chipul acesta pot îndruma mulțimea să lucreze în chip direct și să dobândească de la o parte din stăpâni sau capitaliști, puțința unei dezvoltări mai complete. Se pot admite chiar presiuni asupra parlamentului, dacă aceste presiuni vor avea loc din afară în chip direct, din partea celor interesați, pentru a împiedica sau pentru a face să se desființeze oricare legi rele.

Cum vedem, sinteza anarhismului, cu toată diversitatea formei în care îi expusă doctrina de diferiți autori, această sinteză e cu puțință. Ea ne dovedește că concepția filosofică anarhistă a descoperit legile fundamentale ale dezvoltării insului, că concepția-i economică a pătruns pricina relelor sociale și a înțeles că morala rațiunii e îndestulătoare ca să împace antagonismele într-o cetate viitoare, în care va domni ordinea întemeiată pe libertate, spre cea mai deplină fericire a insului și spre progresul speciei omenesti.

Biblioteca Anarhistă

Mina Neuwirth
Ordine și anarhie
1911

Revista Ideei, nr. 105, 1911 anarhiva.com

ro.theanarchistlibrary.org